

บทที่ 4

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

4.1 สมบัติทางเคมีและกายภาพของน้ำแก่นตะวัน

จากการตรวจสอบสมบัติทางเคมีและกายภาพของน้ำแก่นตะวันด้านค่าสี L* a* และ b* ปริมาณน้ำแก่นตะวันที่สกัดได้ ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ ชนิดและปริมาณน้ำตาลและปริมาณอินูลินในน้ำแก่นตะวัน ได้ผลดังตาราง 5 และภาพ 6 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ค่าสี น้ำแก่นตะวันที่สกัดได้มีสีน้ำตาลออกเหลืองคล้ำ โดยการวัดค่าความสว่าง (L*) เท่ากับ 26.50 ± 0.06 ซึ่งมีค่าความสว่างน้อย ค่าสีแดง (a*) เท่ากับ 0.23 ± 0.06 ซึ่งมีสีค่อนข้างแดงคล้ำ ค่าสีเหลือง (b*) เท่ากับ 1.63 ± 0.06 ซึ่งมีค่าสีเหลืองอมน้ำตาล

ตาราง 5 ปริมาณผลผลิตและองค์ประกอบทางเคมีของน้ำแก่นตะวัน

สมบัติทางเคมีและกายภาพ		ปริมาณ
ค่าสี L*		26.50±0.06
a*		0.23±0.06
b*		1.63±0.06
ค่าปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ (° Brix)		19.00±0.00
ปริมาณน้ำแก่นตะวันที่สกัดได้ (ร้อยละ)		43.20±0.72
ชนิดและปริมาณน้ำตาลในน้ำแก่นตะวัน		
Total Sugar	(ร้อยละ)	0.81
Fructose	(ร้อยละ)	0.44
Glucose	(ร้อยละ)	< 0.1
Sucrose	(ร้อยละ)	0.37
Maltose	(ร้อยละ)	< 0.1
Lactose	(ร้อยละ)	< 0.1
ปริมาณอินูลิน	(ร้อยละ)	9.08

ภาพ 6 สีของน้ำแค้นตะวันก่อนกรองและหลังกรอง

ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ น้ำแค้นตะวันมีปริมาณของแข็งที่ละลายได้ทั้งหมดเท่ากับ 19.00 ± 0.00 องศาบริกซ์ มีความใกล้เคียงกับงานวิจัยของทัชชา อ่อนสร้อย (2551) ที่ได้วิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีของน้ำคั้นแค้นตะวัน พบว่าปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ทั้งหมด เท่ากับ 16.47 ± 0.34 องศาบริกซ์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสนั่น จอกลอยและคณะ (2549ข) ที่ได้ศึกษาศักยภาพการให้ผลผลิตและลักษณะทางการเกษตรของแค้นตะวันพันธุ์ต่างๆ ในสภาพการเพาะปลูกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยและได้ศึกษาค่าความหวานในส่วนต่างๆ ของหัวแค้นตะวันโดยวัดค่าดัชนีของแข็งที่ละลายได้ เมื่ออายุเก็บเกี่ยว (13 สัปดาห์หลังปลูก) โดยมีค่าเฉลี่ย 19.5 องศาบริกซ์ และมีค่าระหว่าง 16.6-21.8 องศาบริกซ์และปริมาณที่แตกต่างกันของปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ยังเกิดจากชนิดของพันธุ์และระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวผลผลิตซึ่งพันธุ์ JA 89 ที่อายุหลังปลูก 85 วัน มีค่า 19.13 องศาบริกซ์ และ 95 วันหลังปลูก มีค่า 18.93 องศาบริกซ์

ปริมาณน้ำแค้นตะวันที่สกัดได้ ปริมาณหัวแค้นตะวันที่นำมาสกัด คิดเป็นร้อยละ 43.20 ± 0.72 ของน้ำหนักแค้นตะวันเริ่มต้น

ชนิดและปริมาณน้ำตาลในน้ำแค้นตะวัน น้ำแค้นตะวันมีชนิดและปริมาณน้ำตาลประกอบด้วย Total Sugar ร้อยละ 0.81 ฟรุคโตส ร้อยละ 0.44 กลูโคส น้อยกว่าร้อยละ 0.1 ซูโครส ร้อยละ 0.37 มอลโตส น้อยกว่าร้อยละ 0.1 และแลคโตส น้อยกว่าร้อยละ 0.1 ซึ่งมีความแตกต่างจากงานวิจัยของทัชชา อ่อนสร้อย (2551) ที่ได้ตรวจสอบชนิดและปริมาณน้ำตาลจากน้ำคั้นจากหัวแค้นตะวัน โดยได้วิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีของน้ำคั้นแค้นตะวัน พบว่า Total

Sugar ร้อยละ 1.86 ฟรุคโตส ร้อยละ 0.34 กลูโคส ร้อยละ 0.44 ซูโครส ร้อยละ 0.52 ซึ่งมีค่าแตกต่างกัน อาจมีผลจากอายุการเก็บของแก่นตะวันที่นำมาทำการวิจัยจึงทำให้ปริมาณที่ได้มีค่าน้อยกว่า

ปริมาณอินูลิน น้ำแก่นตะวันมีปริมาณอินูลิน ร้อยละ 9.08 ซึ่งมีค่าน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของภักดีวิรุฬห์ ถีสสมบัติ (2551) ที่ได้วิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีของแก่นตะวัน พบว่า มีปริมาณอินูลิน ร้อยละ 22.2 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผลของอายุการเก็บรักษาหัวของแก่นตะวันก่อนนำมาสกัดน้ำ โดยการนำหัวแก่นตะวันวันที่ใช้มีอายุการเก็บรักษานานเป็นระยะเวลา 120 วัน ซึ่งอายุการเก็บรักษาที่นานขึ้นมีผลทำให้ปริมาณอินูลินลดลง สอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาวี ศรีคำภาและจันทน์ อูริยะพงศ์สรรค์ (2551) ที่ทำการวิเคราะห์และสกัดอินูลินจากแก่นตะวันแล้ว พบว่า อายุการเก็บมีผลต่อปริมาณอินูลินและยังสอดคล้องกับรายงานของ Wanpen and Tanaboon (2005) ซึ่งอธิบายว่า การลดลงของปริมาณอินูลินเมื่ออายุการเก็บของหัวแก่นตะวันนานขึ้น เกิดจากการย่อยสลายของอินูลินเป็นโมเลกุลสายสั้นและเป็นฟรุคโตส การศึกษาปริมาณอินูลินในหัวแก่นตะวัน เป็นระยะเวลา 72 วัน พบว่า เมื่อระยะเวลาเก็บรักษานานขึ้นจะทำให้หัวแก่นตะวันมีปริมาณอินูลินลดลง เนื่องจากโมเลกุลของอินูลินเกิดการสลายไปเป็นโพลิเมอร์ที่มีสายสั้นลง ซึ่งจะมีผลทำให้อินูลินมี DP ต่ำลง (สายสั้นลง) ในระหว่างการเก็บรักษาและจะมีการลดลงในระหว่างการงอกของหัว ซึ่งเกิดจากการดึงเอาอาหารต่างๆที่มีในหัวมาใช้เป็นสารสำคัญที่ใช้ในการเจริญต่อไป (วิภาวี ศรีคำภา, 2551 อ้างจาก Galindo and Guiraud 1996)

4.2 ชนิดของสารก่อโฟมที่เหมาะสมในการผลิตน้ำแก่นตะวันผง

ลักษณะโฟม จากการผลิตน้ำแก่นตะวันผง โดยวิธีการทำแห้งแบบโฟม-แมท ใช้สารก่อให้เกิดโฟม 3 ชนิด คือ สาร Methocel GMS CMC และใช้สารผสม 3 ชนิด คือ Methocel ร่วมกับ GMS, Methocel ร่วมกับ CMC และ GMS ร่วมกับ CMC ในอัตราส่วน 1 : 1 โดยน้ำหนัก โดยการนำสารก่อโฟม ละลายในน้ำให้มีความเข้มข้นร้อยละ 1 โดยน้ำหนัก นำมาผสมกับน้ำแก่นตะวัน จากนั้นนำน้ำแก่นตะวันเทลงในถังของเครื่องตี เปิดเครื่องให้ตีด้วยความเร็วช้าที่สุดเพื่อเป็นการคนน้ำแก่นตะวันให้สม่ำเสมอ จากนั้นค่อยๆ เทสารก่อโฟมลงไปลงในน้ำแก่นตะวัน พร้อมกับเร่งความเร็วในการตีให้เร็วขึ้นจนถึงความเร็วสูงสุด นาน 20 นาที สังเกตการเกิดโฟมในน้ำแก่นตะวัน พบว่า Methocel ปริมาณร้อยละ 24.33 ± 1.76 และการใช้ Methocel ร่วมกับ CMC ร้อยละ 30.77 ± 0.83 ให้โฟมที่คงตัว ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับงานวิจัยของสมชาย จอมดวง และอรรถัย บุญทะวงศ์ (2548) ที่ศึกษาการผลิตมะเยียงผงโดยทำแห้งแบบโฟม-แมท ใช้สารที่ก่อให้เกิดโฟม คือ

Methocel และ Methocel และ Carboxy methyl cellulose (CMC) ความเข้มข้นร้อยละ 1 ที่ทำให้ โฟมมีความคงตัวได้ (ตาราง 6 และภาพ 7)

ตาราง 6 ปริมาณและชนิดของสารก่อโฟมที่มีต่อลักษณะโฟมของน้ำแ่่นตะวันผง

สารที่ทำให้เกิดโฟม	ปริมาณของสารก่อโฟม (ร้อยละโดยน้ำหนักของส่วนผสม)	ลักษณะของโฟม
Methocel	24.33±1.76 ^c	โฟมคงตัวได้
GMS	33.33±0.00 ^a	ไม่เกิดโฟม
CMC	33.33±0.00 ^a	โฟมไม่คงตัว
Methocel + GMS	33.33±0.00 ^a	โฟมไม่คงตัว
Methocel +CMC	30.77±0.83 ^b	โฟมคงตัวได้
GMS + CMC	33.33±0.00 ^a	ไม่เกิดโฟม

หมายเหตุ ตัวอักษรที่กำกับในแนวดั้งที่ต่างกันแสดงว่าข้อมูลมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P≤0.05)

Methocel

GMS

CMC

Methocel + GMS

อัตราส่วน 1 : 1

Methocel + CMC

อัตราส่วน 1 : 1

GMS + CMC

อัตราส่วน 1 : 1

ภาพ 7 ลักษณะโฟมของน้ำแกงตะวันที่ใช้สารก่อโฟมต่างชนิดกัน

คุณภาพของโฟม จากการนำโฟมที่ได้ในการตีผสมระหว่างน้ำแกงตะวันและสารก่อโฟมที่สามารถทำให้น้ำแกงตะวันเกิดโฟมที่คงตัว คือ การใช้ Methocel และสารผสมระหว่าง Methocel ร่วมกับ CMC มาตรวจสอบคุณภาพในด้านปริมาณ Total soluble solids ปริมาณการแยกตัวของน้ำและความหนาแน่นของโฟม แสดงดังตาราง 7

ตาราง 7 คุณสมบัติของสารก่อโฟมที่ใช้ในการผลิตน้ำแก้นตะวันผง

สารที่ทำให้เกิดโฟม	ปริมาณ	ปริมาณการแยกตัว	ความหนาแน่น
	Total soluble solids (องศาบริกซ์) ^{ns}	ของน้ำ (มิลลิลิตร/นาที) ^{ns}	ของโฟม (กรัม/มิลลิลิตร) ^{ns}
Methocel	19.00±0.00	0.09±0.15	0.13±0.51
Methocel +CMC	19.00±0.00	0.08±0.00	0.14±0.05

หมายเหตุ : ns แสดงข้อมูลไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P>0.05$)

จากตาราง 7 พบว่า ปริมาณต่ำที่สุดในการตีผสมน้ำแก้นตะวันให้เกิดโฟมคุณภาพของโฟม ด้านปริมาณ Total soluble solid ด้านปริมาณการแยกตัวของน้ำ และด้านความหนาแน่นของ โฟมของน้ำแก้นตะวันที่ใช้สารก่อโฟม Methocel และ Methocel ร่วมกับ CMC ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P>0.05$) มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสมชาย จอมดวงและอรทัย บุญทะวงค์ (2548) ที่พบว่า ปริมาณการแยกตัวของน้ำในน้ำมะเกี๋ยงที่ใช้ สาร Methocel ร่วมกับ CMC ความเข้มข้นร้อยละ 1 ปริมาตรร้อยละ 47 โดยน้ำหนัก มีค่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P>0.05$) และความหนาแน่นของโฟมที่เหมาะสม คือ ความหนาแน่นต่ำที่สุดที่ทำให้โฟมคงตัว และยังสอดคล้องกับกัลยาณี โสมนัส (2540) และชนันท์ ราษฎร์นิยม (2545) ที่พบว่า ความหนาแน่นของโฟมลดลงเมื่อความเข้มข้นของ Methocel เพิ่มขึ้น

4.3 ปริมาณสารก่อโฟมที่เหมาะสมในการผลิตน้ำแก้นตะวันผง

จากการศึกษาชนิดของสารก่อโฟมที่สามารถทำให้น้ำแก้นตะวันเกิดโฟมที่คงตัว พบว่า การใช้ Methocel และ Methocel ร่วมกับ CMC อัตราส่วน 1 : 1 โดยน้ำหนัก มีผลทำให้โฟมของน้ำ แก้นตะวันคงตัว ดังนั้น เพื่อหาปริมาณของสารก่อโฟมที่เหมาะสมในการผลิตน้ำแก้นตะวันผงด้วย วิธีโฟม-เมท จึงทำการแปรผัน Methocel 5 ระดับ คือ ร้อยละ 24 34 44 54 และ 64 โดยน้ำหนัก และแปรผัน Methocel ร่วมกับ CMC 5 ระดับ ในปริมาณร้อยละ 30 40 50 60 และ 70 โดย น้ำหนัก จากนั้นตรวจสอบปริมาณการแยกตัวของน้ำ ความหนาแน่นของโฟมและค่า Overrun ดังตาราง 8

ตาราง 8 สมบัติของโฟมน้ำแก้นตะวันที่ได้จากการแปรผันชนิดและปริมาณสารก่อโฟม

ชนิดของสารก่อให้เกิดโฟม		คุณสมบัติโฟม		
ความเข้มข้นร้อยละ 1 (ร้อยละโดยน้ำหนักของ ส่วนผสม)		ปริมาณการ	ความหนาแน่น	Overrun
		แยกตัว ของน้ำ (มิลลิลิตร/นาท)	ของโฟม (กรัม/มิลลิลิตร)	(ร้อยละ)
Methocel	24	0.097±0.006 ^a	0.676±0.014 ^d	678.813±164.898 ^a
	34	0.073±0.006 ^b	0.734±0.012 ^b	384.608±68.762 ^{bc}
	44	0.098±0.003 ^a	0.722±0.013 ^{bc}	348.139±55.597 ^{bc}
	54	0.077±0.006 ^b	0.744±0.023 ^{ab}	340.282±124.280 ^{bc}
	64	0.097±0.006 ^a	0.705±0.014 ^c	431.561±88.807 ^b
Methocel + CMC	30	0.093±0.006 ^a	0.763±0.013 ^a	246.005±45.733 ^c
	40	0.048±0.008 ^d	0.729±0.013 ^{bc}	312.109±52.085 ^{bc}
	50	0.073±0.006 ^b	0.745±0.014 ^{ab}	268.489±29.491 ^{bc}
	60	0.060±0.010 ^c	0.734±0.007 ^b	289.907±27.509 ^{bc}
	70	0.055±0.005 ^{cd}	0.734±0.015 ^b	366.759±87.627 ^{bc}

หมายเหตุ : ตัวอักษรที่กำกับในแนวดิ่งที่ต่างกันแสดงว่าข้อมูลมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P≤0.05)

จากตาราง 8 พบว่า ชนิดและปริมาณสารก่อโฟมมีผลต่อปริมาณการแยกตัวของน้ำ ความหนาแน่นและค่า Overrun ของโฟม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P≤0.05) โดยปริมาณการแยกตัวของของเหลวมีค่า ระหว่าง 0.048-0.098 มิลลิเมตรต่อนาที ความหนาแน่นของโฟมอยู่ในช่วง 0.676-0.763 กรัมต่อมิลลิลิตร ค่า Overrun ร้อยละ 246.005 – 678.813 นอกจากนี้เมื่อพิจารณาผลของชนิดของสารก่อโฟม พบว่า การใช้ Methocel ร่วมกับ CMC ทำให้โฟมของน้ำแก้นตะวันมีปริมาณการแยกตัวของน้ำน้อย มีความหนาแน่นค่อนข้างต่ำและค่า Overrun

ค่อนข้างต่ำกว่า การใช้ Methocel เพียงอย่างเดียว อาจเกิดจากการเติมสาร CMC ทำให้สารผสมมีความหนืดสูงและเกิดการป้องกันการดักจับอากาศระหว่างการตีโฟมหรือส่วนผสม (Karim and Wai, 1999) ซึ่งการเติมสารที่ก่อให้เกิดโฟมเพิ่มขึ้นจะทำให้ความคงตัวของโฟมเพิ่มขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก CMC มีส่วนช่วยในการยึดเกาะกับน้ำเพิ่มขึ้น (ยูกันท์ มิลลเลอร์, 2540) ส่วนปริมาณของสารก่อโฟมที่เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะการใช้ Methocel ร่วมกับ CMC ทำให้ปริมาณการแยกตัวของน้ำออกจากโฟมลดลงและความหนาแน่นลดลง ซึ่งสอดคล้องกับการรายงานของกัลยาณี โสมนัส (2540) และชนันท์ ราษฎร์นิยม (2545) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้สาร Methocel ร่วมกับสาร CMC อัตราส่วน 1 : 1 ที่ระดับร้อยละ 40 ให้โฟมที่มีสมบัติดีที่สุด เนื่องจากค่าการแยกตัวของน้ำต่ำ และโฟมมีความหนาแน่นค่อนข้างต่ำ จะทำให้ผลิตภัณฑ์มีลักษณะทางกายภาพและทางเคมีดีที่สุด อาจเนื่องมาจากการเสริมประสิทธิภาพของสารที่ก่อโฟมทั้งสองร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูติมา อนุเทศ (2552) ส่งผลให้โฟมมีความละเอียดและสม่ำเสมอของโฟม และมีพื้นที่ผิวที่จะเกิดการระเหยของน้ำมาก นอกจากนี้ Methocel ยังทำหน้าที่พยุงโครงสร้างของโฟมไม่ให้ยุบตัว (สมชาย จอมดวงและอรัญญ์ บุญทะวงศ์, 2548) ดังนั้น การใช้สาร Methocel ผสมกับสาร CMC อัตราส่วน 1 : 1 ในปริมาณร้อยละ 40 เหมาะสมในการทำแกล่นตะวันผงมากที่สุด

4.4 สมบัติของผลิตภัณฑ์น้ำแกล่นตะวันผง

ผลิตภัณฑ์น้ำแกล่นตะวันผงโดยวิธีการทำแห้งแบบโฟม-เมท ซึ่งใช้ สาร Methocel ผสมกับ CMC อัตราส่วน 1 : 1 โดยน้ำหนัก ปริมาณการใช้สารร้อยละ 40 โดยน้ำหนัก อุณหภูมิอบแห้ง 70 องศาเซลเซียส จนกระทั่งผลิตภัณฑ์มีค่า a_w น้อยกว่า 0.6 จากนั้นนำมาบดเป็นผงแล้วร่อนผ่านตะแกรง 100 เมช และนำผลิตภัณฑ์น้ำแกล่นตะวันผงมาตรวจสอบคุณภาพ ได้ผลแสดงดังตาราง 9

สมบัติทางกายภาพและทางเคมี

จากการนำผลิตภัณฑ์น้ำแกล่นตะวันผง มาตรวจสอบสมบัติทางกายภาพและทางเคมี ในด้านปริมาณผลผลิต ค่าสี ปริมาณความชื้น ปริมาณน้ำอิสระ ชนิดและปริมาณน้ำตาล และปริมาณอินูลิน ได้ผลดังตาราง 9

ตาราง 9 องค์ประกอบทางเคมีและกายภาพของผลิตภัณฑ์น้ำแก้วนตะวันผง

สิ่งที่ตรวจสอบ		ปริมาณ
ค่าสี	L*	63.000±0.593
	a*	6.144±0.337
	b*	17.889±0.310
ปริมาณความชื้น	(ร้อยละ)	3.867±0.058
ปริมาณน้ำอิสระ		0.327±0.006
ชนิดและปริมาณน้ำตาล		
Total Sugar	(ร้อยละ)	14.56
Fructose	(ร้อยละ)	1.85
Glucose	(ร้อยละ)	1.18
Sucrose	(ร้อยละ)	11.53
Maltose	(ร้อยละ)	< 0.1
Lactose	(ร้อยละ)	< 0.1
ปริมาณอินูลิน	(ร้อยละ)	14.63
ระยะเวลาในการละลาย	(วินาที)	65.000 ± 8.660
ปริมาณผลผลิต	(ร้อยละ)	11.950 ± 1.143

จากตาราง 9 พบว่า ลักษณะทางเคมีและกายภาพของผลิตภัณฑ์น้ำแก้วนตะวันผง โดยวิธีการทำแห้งแบบโฟม-แมท ซึ่งใช้ สาร Methocel ผสมกับสาร CMC อัตราส่วน 1:1 โดยน้ำหนัก ความเข้มข้นร้อยละ 1 ปริมาณการใช้สารร้อยละ 40 โดยน้ำหนัก อุณหภูมิอบแห้ง 70 องศาเซลเซียส พบว่า สีของแก้วนตะวันผงที่ได้มีสีน้ำตาลออกเหลือง โดยวัดค่าความสว่าง (L*) เท่ากับ 63.00±0.593 ซึ่งมีสีออกเหลืองค่อนข้างสว่าง ค่าสีแดง (a*) เท่ากับ 6.144±0.337 ค่าสีเหลือง (b*) เท่ากับ 17.889±0.310 แสดงว่าผลิตภัณฑ์น้ำแก้วนตะวันผงมีความสว่างน้อย ความชื้นร้อยละ 3.867±0.058 สอดคล้องกับประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 196 เรื่อง ชา ซึ่งระบุว่า ชาผงสำเร็จรูป ต้องมีความชื้นไม่เกินร้อยละ 6 ของน้ำหนัก (กระทรวงสาธารณสุข, 2543) ปริมาณน้ำอิสระ 0.327±0.006 สอดคล้องกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนแครอทผงสำเร็จรูป ซึ่งระบุว่าจะต้องมีปริมาณน้ำอิสระ

ไม่เกินร้อยละ 0.6 (ศุภกิจ อินพุ่ม และคณะ, 2547) เป็นปัจจัยสำคัญในการคาดคะเนอายุการเก็บอาหารและเป็นตัวบ่งชี้ถึงความปลอดภัยของอาหาร ระยะเวลาในการละลายน้ำ เท่ากับ 65.000 ± 8.660 วินาที แสดงว่าผลิตภัณฑ์มีความสามารถในการละลายดีมาก เนื่องจากใช้เวลาในการละลายน้อย ปริมาณผลผลิตที่ได้ร้อยละ 11.950 ± 1.143 ชนิดและปริมาณน้ำตาลในน้ำแก้วน้มน้ำ ประกอบด้วย Total Sugar ร้อยละ 14.56 ฟรุคโตสร้อยละ 1.85 กลูโคสน้อยกว่าร้อยละ 1.18 ซูโครสร้อยละ 11.53 มอลโตสน้อยกว่าร้อยละ 0.1 และแลคโตส น้อยกว่าร้อยละ 0.1 แสดงว่าผลิตภัณฑ์มีชนิดและปริมาณน้ำตาลสอดคล้องกับผลการสกัดน้ำตาลจากหัวแก้วน้มน้ำด้วยวิธีการใช้ความร้อนซึ่งมีองค์ประกอบ คือ ฟรุคโตส กลูโคส ซูโครส DP 3 DP 4 DP 5 DP 6 DP 7 DP 8 และ $DP > 8$ (สนั่น จอกลอย, 2549ก) และปริมาณอินูลิน ร้อยละ 14.63

พฤติกรรมผู้บริโภคและการยอมรับผลิตภัณฑ์น้ำแก้วน้มน้ำ

ในการตรวจสอบคุณภาพด้านประสาทสัมผัสและการยอมรับผลิตภัณฑ์น้ำแก้วน้มน้ำ เป็นการทดสอบโดยใช้ผู้ทดสอบ จำนวน 300 คน และแบ่งคำถามในแบบทดสอบเป็น 3 ตอน โดยแต่ละตอนประกอบด้วย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากแบบสอบถามที่ได้ทดสอบพฤติกรรมผู้บริโภคและการยอมรับผลิตภัณฑ์น้ำแก้วน้มน้ำ จำนวน 300 คน เป็นเพศชาย ร้อยละ 42.00 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 58.00 ส่วนใหญ่มีอายุ 35-55 ปี มากที่สุด ร้อยละ 38.00 รองลงมาอายุ 21-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.00 มีการศึกษาระดับมัธยมปลาย/ปวช. มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.00 รองลงมาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 30.00 มีอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.00 มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 24.00 รองลงมามีรายได้ 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.00 (ตาราง 10)

ตาราง 10 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทดสอบชิมผลิตภัณฑ์น้ำแก่นตะวันผง จำนวน 300 คน

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
- เพศชาย	126	42.00
- เพศหญิง	174	58.00
อายุ		
- 16-20 ปี	51	17.00
- 21-35 ปี	90	30.00
- 35-55 ปี	114	38.00
- มากกว่า 55 ปีขึ้นไป	45	15.00
การศึกษา		
- ประถมศึกษา	90	30.00
- มัธยมปลาย/ปวช.	102	34.00
- อนุปริญญาตรี/ปวศ.	36	12.00
- ปริญญาตรี	60	20.00
- สูงกว่าปริญญาตรี	12	4.00
อาชีพ		
- นักเรียน	45	15.00
- นิสิต/นักศึกษา	18	6.00
- ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	96	32.00
- พนักงานบริษัทเอกชน	15	5.00
- ประกอบอาชีพอิสระ	57	19.00
- ทำนา	63	21.00
- แม่บ้าน	6	2.00

ตาราง 10 (ต่อ) ข้อมูลทั่วไปของผู้ทดสอบชิมผลิตภัณฑ์น้ำแก้วนึ่งจำนวน 300 คน

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้ต่อเดือน		
- ไม่มีรายได้	63	21.00
- ไม่เกิน 5,000 บาท	72	24.00
- 5,001-10,000 บาท	69	23.00
- 10,001-15,000 บาท	60	20.00
- 15,001-20,000 บาท	12	4.00
- 20,001-25,000 บาท	3	1.00
- มากกว่า 25,000 บาท	21	7.00

1.1 พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้บริโภคที่ร่วมทดสอบพฤติกรรมการบริโภคและการยอมรับผลิตภัณฑ์น้ำแก้วนึ่งมีพฤติกรรมที่ชอบรับประทานเครื่องดื่ม คัดเป็นร้อยละ 65.00 ไม่ชอบรับประทานเครื่องดื่ม คัดเป็นร้อยละ 35.00 ส่วนใหญ่รับประทานเครื่องดื่มสัปดาห์ละ 4 ครั้ง คัดเป็นร้อยละ 49.00 ชอบรสสมุนไพรมากที่สุด คัดเป็นร้อยละ 52.00 ซื้อเครื่องดื่มจากร้านสะดวกซื้อ มากที่สุด คัดเป็นร้อยละ 77.00 และสนใจผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มน้ำแก้วนึ่งคิดเป็นร้อยละ 89.00 (ตาราง 11)

ตาราง 11 พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่ม ของผู้ทดสอบชิม 300 คน

พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่ม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ความชอบรับประทานเครื่องดื่ม		
- ชอบ	195	65.00
- ไม่ชอบ	105	35.00
ความถี่ในการรับประทานเครื่องดื่ม		
- สัปดาห์ละครั้ง	12	4.00
- สัปดาห์ละ 2 ครั้ง	69	23.00
- สัปดาห์ละ 4 ครั้ง	147	49.00
- ทุกวัน	72	24.00
รสชาติที่ชอบทานเครื่องดื่ม		
- ผลไม้	30	10.00
- สมนุนไพร	156	52.00
- กาแฟ	69	23.00
- ธัญพืช	45	15.00
สถานที่การเลือกซื้อเครื่องดื่ม		
- ร้านอาหาร/ภัตตาคาร	-	0.00
- ซูเปอร์มาร์เก็ต	69	23.00
- ร้านสะดวกซื้อ	231	77.00
ความสนใจผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มน้ำแกน		
ตะวันผง		
- สนใจ	267	89.00
- ไม่สนใจ	33	11.00

1.2 การยอมรับโดยการตรวจสอบคุณภาพด้านประสาทสัมผัสและข้อคิดเห็น เกี่ยวกับเครื่องดื่มน้ำแก่นตะวันผงของผู้บริโภค

ผู้บริโภคที่ร่วมทดสอบพฤติกรรมกรรมการบริโภคและการยอมรับน้ำแก่นตะวันผง ได้ทำการทดสอบชิมน้ำแก่นตะวันผงที่เตรียมตัวอย่าง โดยใช้แก่นตะวันผง 18 กรัมละลายในน้ำปริมาตร 150 มิลลิลิตร มีค่าของแข็งที่ละลายน้ำได้เท่ากับ 15 องศาบริกซ์ แล้วเทใส่ถ้วยชิมขนาด 40 มิลลิลิตร พร้อมกับตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่บรรจุในซองขนาด 18 กรัม จำนวน 1 ซอง เพื่อประเมินด้านสีและลักษณะปรากฏ เนื้อสัมผัส กลิ่นรสและรสชาติให้กับกลุ่มนักเรียนนักศึกษา เจ้าหน้าที่คณะครูวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกำแพงเพชร เกษตรกรผู้เข้ารับการอบรมจากกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดกำแพงเพชร ทำการประเมินและทดสอบชิม ผู้บริโภคส่วนใหญ่ยอมรับด้านสีและลักษณะปรากฏ เนื้อสัมผัส กลิ่นรสและรสชาติของเครื่องดื่มน้ำแก่นตะวันผงในระดับปานกลาง นอกจากนี้ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความเห็นว่าราคาขายผลิตภัณฑ์น้ำแก่นตะวันผงควรมีราคา 8 บาทต่อซอง เหตุผลในการเลือกซื้อเครื่องดื่มน้ำแก่นตะวันผงส่วนใหญ่ คือ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ รองลงมาคือรสชาติและราคา นอกจากนี้หากในท้องตลาดมีผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มน้ำแก่นตะวันผงจำหน่ายผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความเห็นว่าซื้อ เพราะมีประโยชน์ต่อร่างกายสามารถรักษาโรคได้ แต่มีความเห็นว่าผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มน้ำแก่นตะวันผงที่นำเสนอมีราคาแพงและควรปรับปรุงด้านรสชาติให้ดื่มได้ง่ายขึ้น (ตาราง 12)

ตาราง 12 การยอมรับและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มน้ำแ่่นตะวันผง

ความชอบในผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มน้ำแ่่นตะวันผง	จำนวน(คน)	ร้อยละ
สีและลักษณะปรากฏ		
1 คือ ชอบร้บน้อยที่สุด	-	0.00
2 คือ ชอบร้บเล็กน้อย	18	6.00
3 คือ ชอบร้บปานกลาง	150	50.00
4 คือ ชอบร้บมาก	111	37.00
5 คือ ชอบร้บมากที่สุด	21	7.00
เนื้อสัมผัส		
1 คือ ชอบร้บน้อยที่สุด	-	0.00
2 คือ ชอบร้บเล็กน้อย	18	6.00
3 คือ ชอบร้บปานกลาง	165	55.00
4 คือ ชอบร้บมาก	105	35.00
5 คือ ชอบร้บมากที่สุด	12	4.00
กลิ่นรสและรสชาติ		
1 คือ ชอบร้บน้อยที่สุด	63	21.00
2 คือ ชอบร้บเล็กน้อย	102	34.00
3 คือ ชอบร้บปานกลาง	132	44.00
4 คือ ชอบร้บมาก	3	1.00
5 คือ ชอบร้บมากที่สุด	-	0.00
ราคาขายของผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มน้ำแ่่นตะวันผง		
- 8 บาท	270	90.00
- 10 บาท	30	10.00
- 12 บาท	-	0.00
- 15 บาท	-	0.00

ตาราง 12 (ต่อ) การยอมรับและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มน้ำแก้กระษัย

ความชอบในผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มน้ำแก้กระษัย	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เหตุผลในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มน้ำแก้กระษัย		
- ราคา	147	49.00
- ปริมาณ	6	2.00
- ลักษณะบรรจุภัณฑ์	21	7.00
- รสชาติ	210	70.00
- คุณประโยชน์	279	93.00
- สถานที่จำหน่าย	3	1.00
- การโฆษณา	3	1.00
การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มน้ำแก้กระษัยในท้องตลาด		
- ซื้อ เพราะมีประโยชน์ต่อร่างกาย ช่วยรักษาโรค	183	61.00
- ไม่ซื้อ เพราะราคาแพง ไม่ชอบกลิ่นและรสชาติ	78	26.00
- ไม่แน่ใจ เพราะยังไม่แน่ใจในผลิตภัณฑ์	39	13.00
ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มน้ำแก้กระษัย		
- ราคาแพง	123	41.00
- ควรปรับปรุงด้านรสชาติให้ดื่มได้ง่ายขึ้น	60	20.00
- ควรเติมน้ำตาลให้หวานขึ้น	51	17.00
- ควรแต่งกลิ่นให้หอม	36	12.00
- ควรบรรจุให้สวยงาม	30	10.00

4.5 ต้นทุนการผลิตน้ำแก้วนวดวันผง โดยวิธีการทำแห้งแบบโฟม-เมท

จากการศึกษาการผลิตน้ำแก้วนวดวันผง โดยวิธีการทำแห้งแบบโฟม-เมท ใช้สารก่อโฟมคือ Methocel ผสมกับ CMC ความเข้มข้นร้อยละ 1 ในปริมาณสารร้อยละ 40 โดยน้ำหนัก พบว่า หัวแก้วนวดวันผงจำนวน 1.2 กิโลกรัม ๆ ละ 40 บาท เป็นเงิน 48 บาท คั้นน้ำแก้วนวดวันผงได้ 1 กิโลกรัม และใช้สารละลาย Methocel และสารละลาย CMC ชนิดละ 5 กรัมในการทำให้ผลิตภัณฑ์เกิดโฟม ซึ่งสารละลาย Methocel ราคา กิโลกรัมละ 1,275 บาท คิดเป็นเงินที่ใช้ค่าสาร Methocel เท่ากับ 6.37 บาท ใช้สารละลาย CMC 5 กรัมจากราคา กิโลกรัมละ 320 บาท คิดเป็นเงินเท่ากับ 1.60 บาท เมื่อผ่านการตีจนก่อโฟมแล้วนำโฟมที่ได้ไปอบที่อุณหภูมิ 70 องศาเซลเซียส จนผลิตภัณฑ์แห้ง แล้วนำมาบดร่อนในตะแกรงจะได้แก้วนวดวันผงประมาณ 0.198 กิโลกรัม บรรจุ ในถุงอะลูมิเนียมฟอยล์ ได้ 11 ซอง ราคาถุงอะลูมิเนียมฟอยล์ซองละ 0.50 บาท คิดเป็นเงิน 5.50 บาท ใช้ไฟฟ้าในการดำเนินการผลิตประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที ในการคั้นแยกกาก การตีโฟม และการอบโฟม คิดเป็นเงินค่าไฟฟ้าประมาณ 12.00 บาท และคิดค่าแรงงานในการผลิตจำนวน 2 ชั่วโมง คิดเป็นเงิน 40.00 บาท (ค่าแรงจังหวัดกำแพงเพชร วันละ 158 บาทต่อคนต่อวัน) คิดเป็น ต้นทุนการผลิต 112.97 บาท และบรรจุถุงขนาด 18 กรัม เพื่อชงละลายกับปริมาณ 150 มิลลิลิตร คิดเป็นเงินซองละ 10.27 บาท ในการผลิตแก้วนวดวันผง 1 กิโลกรัมใช้เงินลงทุน 570.55 บาท (ตาราง 13) จะเห็นได้ว่า ราคาน้ำแก้วนวดวันผงขนาดบรรจุ 18 กรัมต่อหนึ่งซอง มีต้นทุนการผลิต 10.27 บาท ในขณะที่ผลการทดสอบการยอมรับของผู้บริโภคในด้านราคาของน้ำแก้วนวดวันผง ซึ่งส่วนใหญ่คิดว่าควรมีราคา 8 บาท ดังนั้น ควรมีการวิจัยในด้านการลดต้นทุนการผลิตหรือถ้าผลิต ในระดับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ราคาต้นทุนอาจลดลงได้มากกว่าที่ได้ เนื่องจากระยะเวลาเท่ากัน อาจได้ปริมาณผลผลิตที่มากด้วยอุปกรณ์และเครื่องจักรที่ทันสมัย

ตาราง 13 การคำนวณต้นทุนการผลิตน้ำแ่่นตะวันผง

ผลิตภัณ์ท์	รายการ	ราคา(บาท) ต่อหน่วย	จำนวนที่ใช้	คิดเป็นเงิน (บาท)
Methocel ร่วมกับ	น้ำแ่่นตะวัน	48.00 / กก.	1 กก.	48.00
CMC ความ	สาร Methocel	1,275.00/กก.	0.005 กก.	6.37
เข้มข้น	สาร CMC	320.00 / กก.	0.005 กก.	1.60
ร้อยละ 1	ถุงอะลูมิเนียมฟอยล์	0.50 / ใบ	11 ใบ	5.50
ปริมาณร้อยละ40	ค่าแรง	19.75.-/ชม.	2 ชม.	39.50
	ค่าไฟฟ้า	8.00 /ชม.	1.ชม.30 นาที	12.00
			รวมเป็นเงิน	112.97
			ผลผลิตที่ได้ เท่ากับ	0.198 กก.
			ค่าใช้จ่ายในการผลิตต่อกิโลกกรัม	570.55 บาท
			จำนวนผลิตภัณ์ท์ 0.198 กก. ที่บรรจุของปริมาณ 18 กรัม ได้	11 ซอง
			ราคาค้่นทุนต่อซอง	10.27 บาท